

GOSPAUD

str. 3

KORAŽNI
PORABSKI
MLAJŠI V
VRTCI V
M. SOBOTI

str. 7

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 16. julija 1998 ❁ Leto VIII, št. 14

Gornji Senik, 28. junija

DA BI BILO V PORABJU VSE VEČ SLOVENSКИH DOMOV

"V življenju vsake družine je velik dogodek, ko pride do lastne hiše, do lastnega doma. Tako je tudi v življenju naše večje skupnosti, porabskih Slovencev. Toda hiša postane dom le takrat, če jo njeni lastniki, stanovalci napolnijo z življenjem, drugače je to le opeka, so stene in mrtev material. Sedež Državne slovenske samouprave bo postal dom vseh Slovencev na Madžarskem le v primeru, če bo v njem vladal pravi slovenski duh, slovensko razpoloženje," so se slišale uvodne misli na otvoritvi sedeža Državne slovenske samouprave.

V nedeljo so se vaščani in gostje začeli zbirati že okrog desete ure, ko se je v seniški cerkvi začela maša, ki sta jo služila župnika *Ivan Camplin* iz Martinja in *Lojze Kozar, ml.* iz Odranec. Pri maši so sodelovali člani MePZ Avgust Pavel, na orglah jih je spremljal *Ciril Kozar* iz Martinja.

Med gosti na svečani otvoritvi sedeža smo lahko pozdravili veliko uglednih gostov z obeh strani meje. Po pozdravnih besedah predsednika Državne slovenske samouprave in gornjese-niškega župana *Martina Ropoša* je spregovoril *Oto Heinek*, podpredsednik Ura-da za narodne in etnične manjšine na Madžarskem. "Simbolične temelje te hiše je pravzaprav položil manjšinski zakon, in sicer s tem, da je vlado zadolžil, da mora državnim samoupravam zagotoviti primerne prostore. Istočasno je omenjeni zakon

zagotovil manjšinam na Madžarskem, da pridejo na volitvah do lastnega zastopstva. Veseli nas, da so možni, ki jo nudi zakon, izkoristili tudi Slovenci, s tem so prispevali pomemben delež k ohranitvi lastne skupnosti, kakor tudi k razvoju območja, ki je bilo dolga desetletja precej izolirano," je povedal podpredsednik.

Dr. Gyula Pusztai, predsednik županijske skupščine Železne županije je pozdravil idejo, da so si Slovenci izbrali za kraj sedeža območje, kjer živi manjšina. Gornji Senik je bil že tudi prej središče dogajanj v Porabju, kajti vas je že gostila precej članov slovenske in madžarske vlade, kakor tudi oba predsednika, *Milana Kučana* in *Árpáda Göncza*.

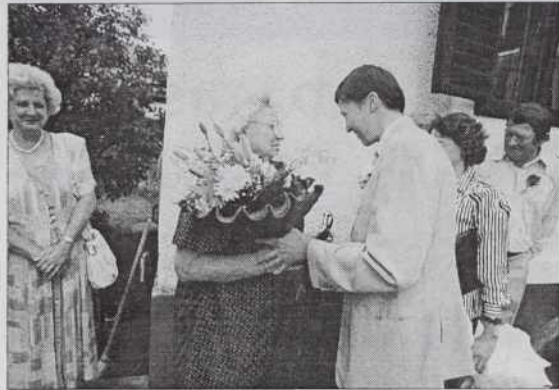
Sledila je svečana blagoslovitev prostorov. Gospod *Lojze Kozar, ml.* je izrazil upanje, da bo vse več slovenskih domov v Porabju, kajti taki bi morali biti vsi vrtci, vse šole, vse cerkve in nenazadnje tudi družinski domovi.

V kratkem kulturnem programu je nastopil domači pevski zbor, ansambel Porabje, učenci slovenske glasbene šole in pevka *Sergeja Sukič* iz Trdkove. Dan se je nadaljeval s programi vaškega dneva, na pikniku so pogostili vsakega, ki si je zaželel golaž, na športnem igrišču so se pa odvijale nogometne tekme med domačimi ekipami in moštvi iz Slovenije.

- M.S. -

15. rojstni dan monoštrskega muzeja

Petnajst let je poteklo, odkar je kraj Monošter - 20. avgusta 1983 - dobil status mesta. Petnajst let je star tudi muzej, ki so ga odprli ob prazničnih dogodkih kot narodnostni in lokalno-

zgodovinski muzej. Na ta dogodek so se spominjali v petek, 3. julija ter muzej ponovno odprli za obiskovalce, kajti zaradi obnovitvenih del je bil nekaj mesecev zaprt.

Kako je prišlo do ideje, da bi v Monoštru ustanovili muzej, smo slišali od ravnatelja Muzeja Savaria, ki je posebej pozdravil vdovo Karla Gašparja in hčerko Avgusta Pavla. Osnovni fond mu-

zejske zbirke je namreč mestu podaril pokojni ravnatelj monoštrske osemletke Karel Gašpar, ki je s svojo soprogo v letih 1975-1976 zbiral etnološke predmete v porabskih slo-

venskih vaseh. Zbral je več kot 600 eksponatov, izmed teh je njegova vdova 461 predmetov podarila muzeju. Muzejsko zbirko pa bogatijo tudi predmeti, ki so jih zbrali člani upokojenskega društva v Monoštru, ter predmeti sodarske in kovaške delavnice, ki jih je muzeju zapustil Sándor Fénusz oz. družina Máthé. Muzej se je l. 1986., ob 100. obletnici njegovega rojstva,

poimenoval po Avgustu Pavlu. Trenutno najdemo tu 3 stalne razstave. Prvo je postavil muzeolog Zoltán Nagy in predstavlja lončarstvo v Jugozahodnem Prekodonavju. Manjša razstava je namenjena lokalni zgodovini Monoštra, postavil jo je Aladár Hesztera. Razstavo o Slovencih v okolici Monoštra je postavila etnologinja Marija Kozar, kakor tudi priložnostno razstavo ob 15. rojstnem dnevu. Na priložnostni razstavi sta namenjena koticčka Karlu Gašparju in Avgustu Pavlu. V zadnjih petnajstih letih je muzej pripravil več kot dvajset začasnih razstav, z nekaterimi je gostoval tudi v Sloveniji.

In kakšne načrte imajo v prihodnje? S pomočjo občine želijo postaviti dve delavnici, kovaško in sodarsko, po porabskih vaseh pa želijo postaviti male razstave, na katerih bi predstavili značilnosti kraja.

Na priložnostni razstavi ob 15. obletnici so razstavili tudi fotokopije iz knjige obiskov. Na enem je pisalo tako: "Ta muzej je biser v prelepem mestecu."

M. Sukič

Ptuj: mednarodni kulturnozgodovinski simpozij Modinci

VELIK DELEŽ V STRPNOSTI MED NARODI IN NARODNOSTMI

Letošnji, že 28. mednarodni kulturnozgodovinski simpozij Modinci - ime je po istoimenskem kraju na južnem Gradiščanskem v Avstriji - je Univerza v Mariboru pripravila na Ptuj. Kot osrednjo temo so zgodovinarji in drugi strokovnjaki, zbralo se jih je okoli sto iz Avstrije, Hrvaške, Madžarske in Slovenije, obravnavali Utrjevanje in sprememba etničnih struktur v panonskem prostoru od 1790 do prve svetovne vojne. Uvodni referat Kristine Šamperl-Purg pa je bil posvečen Janezu Puchu - človeku za tretje tisočletje. Rektor mariborske Univerze doktor Ludvik Toplak je v pozdravnem nagovoru poudaril, da so doslej na simpozijih obravnavali ključna vprašanja, pomembna

za ljudi v panonskem prostoru. Tudi zato, ker gre za naš prostor iz preteklosti in bo naš prostor tudi v prihodnje. Modinski simpozij je nastal v povsem drugačnih političnih okoliščinah, kot so sedanje. Zato so bili znanstveniki tisti, ki so navezovali stike in ustvarili, kot je poudaril dr. Ludvik Toplak, visoko stopnjo tolerance v takoimenovanem panonskem prostoru. Zaradi tega pa ni bila prikrajšana strokovnost, ker so v svojih razpravah posegali v preteklost, pogosto v skupno zgodovino. Strokovna misel s simpozijev se je uveljavila tudi prek zbornikov, ki jih organizatorji pošiljajo na številne naslove v Evropi. Kljub temu da so naslovne teme v znamenju preteklos-

ti, na simpozijih ne manjka tudi aktualne, celo politične tematike, naravnane v očno regionalnega sodelovanja, s čimer postaja ta prostor kreativni del Evrope. Za marsikaj, kar se je tod dogajalo in zgodilo, imajo zasluže pomembni možje, rojeni v tem prostoru. Denimo jezikoslovec Fran Miklošič, raziskovalec in prevajalec dr. Avgust Pavel, pa tudi izumitelj Janez Puch, o katerem je tekla beseda v uvodni razpravi, v kateri je bilo poudarjeno, zakaj mu pridajajo, da je človek za tretje tisočletje: ker "je kljub večnacionalni državi znal ohraniti svojo identiteto, ker je znanje uporabljal za širši prostor Evrope brez meja..."

eR

Nova kaset

Letos jeseni de svetlu MePZ Avgust Pavel šestdeseto obletnico obstoja. Dugo sam si premišlaval, ka bi dobro bilo narediti, ka od toga dugoletnoga mešanoga pevskoga zbora leko ostane za spomin našoj deci, vnukom, pravnukam. Etak sam si lansko leto vözmislila, ka mo nikakoga iskala, steri mi bode pomago. Moja miseu je bila kaset a s svetimi cerkvenimi pesmami. Tou je pa nej tak malo delo, kak bi stoj mislo. Prvič se trbej redno navčiti pesmi, drugič pa trbej denarno pomauč iskati.

Dragi bralci Porabja, malo vam notik pokažem to veliko in nej poceni delo. Tou kak se je gorjemala (snemala) naša kaset a.

Hvala Bougi sam najšla g. Ernesta Ružiča, steromi sam mojo željo, miseu leko povedala, da iščem sponzore, ki bi mi pomogli s pejnazami, ka sami za takšo velko delo nemamo denarja. G. Ružič so me pri prvi moji prošnji uslišali in me potolažili, ka mi bodejo pomagali. Čas je išo brž naprej, ednok mi g. Jože Hirnök, predsednik Slovenske zveze povedo: "Vera upam, ka de tvoja lejpa miseu spunjena." Ges sam ga samo gledala. Že sam na skrioma malo vüpanje zgübila. Etak sam pa preveč vesela gratala, ka dünok je nej bilo tej dosti stopajov zaman. Za konec leta sam čakala, ka nas bodejo obvestili, kdaj pa gde bojo nas snemali, pa je vse ugasnilo. Aprila smo bili v Podkumu i med potjo sam se nevedoč srečala z g. Ružičom. Lepo sam jii prosila, naj bi poiskali g. Ivanko Mulec-Ploj, ker je časa že premalo.

Na božjo srečo se je zgodilo naše snemanje v Mariboru, na štero nas je g. Hirnök tasprevodo in nam naše potovanje in stroške plačo. Najlepša (h)vala Slovenski zvezi. V Radiu Maribor so nas lepou sprejeli. Zmeraj dobre vole ga. Ivanka so nas pozdravili in včasi povedali da je snemanje (felvétel) šenki. Našo delo se je ob enajsti začalo, držalo do pau dvej, potejm smo šli na obed. Od pau tretje do pau šeste vöre smo pä švicali v študiji. Sam po sebi se razmej, ka se tam vse čüje, ne smeš se genoti, kašlati, na glas sapo vzeti, ka se tou na veliko sliši. Moremo vsi naednouk besede zgovarjati, ka se tou vse more ponoviti, či je nej enako. Profeosirca Mulec je zkaus dobre vole bila, povedala je, da si še ona bo nebasa zaslužila z našimi lejpmi cerkvenimi pesmi. Gor na tou velko delo smo ešče zmes takše pevce tü meli, steri so cejlo noč na delovnom mesti bili. Z merno dušov leko povemo, da kape dol pred njimi, nej so bili zaspani.

Dragi naši bralci! Če boste dobili enkrat to našo kaseto, jo lepo o(h)ranite, občuvajte, naj bo tou naša dediščina, ker smo rejsan srcé in dūšo dali v njo. Kelko in kelko vör je tü dano vküper. Mogoče, ka bode to zadnja, ker smo za našo delo po novinaj, po radiu kritizejrani, etak ne dajo nam moč, nego še volo zgibimo. Ges od sebe leko povejm, ka sam se v tom zbori vzgojila od trinajstoga leta naprej do gnes v njem spejvam. 95 % pojemo slovenske pesmi, nej dugo sam dobila kritiko, da se med seboj ne pogovarjamo slovenski. Ne zamerite mi, če sam se malo razpistila, živi grejšimo pa tisti tü, ki nas kritizejra.

Posnetek je gori vzeti, zdaj bi bilo dobro, če bi še kakšnoga sponzora dobili, ki bi nas pomago pri kasetaj. Še enkrat najlepša (h)vala ge. Ivanki Mulec-Ploj in njenomi tehniku, ka sta brezplačno delala za našo kaseto, za nas Slovence v Porabju. Bog njima plati. Nej nazadnje še Slovenski zvezi na Madžarskem za njihovo denarno pomauč in delo najlepša (h)vala.

Lepo vas pozdravljam, dobro poletje Vam vsem želim!

Vera Gašpar

Štenje

PESMI O LÜBEZNI I SMRTI

Pesnik Alojz Gradnik (1882-1967) se je včiu za fiškališa v Gorici i v Beči. Delo je v Puli, Cerknem, Gorici i v Beogradu. Po drugi bojni kak penzionist, je živo v Ljubljani. Pesmi je vóda u deveti knjig (Padajoče zvezde, Pot bolesti, De profundis, Večni studenci, Zlate lestve, Bog in umetnik, Pesmi o Maji, Pojoča kri).

Alojz Gradnik je nej samo piso pesmi, liki je dojboraćo (prevajal) tó: kinejzerske, taljanske pa španiske.

Največ pesmi je napiso o lübezni pa o smrti. Njegovе pesmi so bole žalostne kak vesele. Takšna je pesem *Pričakovanje* tó:

Kako te čakam, o kako te čakam!
Ko pride v hišo gost moj, črni mrak,
poslušam, ali čujem tvoj korak.
In vprašam: „Sam?“ - „Sam, sam,
mi tiho reče.

O, da bi vedel ti, kako me peče
in grize me beseda ta vso noč!
Vso dolgo noč je postelja moja prazna
in vso, vso noč premolim, kakor blazna
ime presladko tvoje jecljajoč.

*Mennyire várlak, ó, mennyire várlak!
Ha belép szokott vendégem, az éj,
szemem repdes, a szivem még remél.
„Megkérde?” „Magad?” - „Magam”,
mondja halkan.*

*Ó, ha tudnád, milyen sebet üt rajtam,
mily fájdó sebet ez a felelet!
Egész éjjel az ágyam áll vetetlen,
egész, egész éjjel eszem vesztetten
imádkozom édességes neved.*
(prevod: Károly Ács)

Marija Kozar

Naši krvodajalci

Vsaki pou leta mamó krvodajalske akcije pri nas na Gorenjom Seniki. Mamó redne krvodajalce, na štere gdakoli leko računamo, okoli 40-45 jij je, steri na leto dvakrat dajo krv brezplačno. Lepo je dati krv, če na tou mislimo, ka je bogše dati, kak pa dobiti. Če leko daš, znaš, ka si zdrav. Dosta lüdi bi rado dalo, pa njim ne vzememo, ka so betežni ali redno morejo jemati vrastvo.

Naši krvodajalci so zvekšega mladi, mamó pa starejše tü, očó in sina. Kak je tou lejpo! Hvale so vredni, ne šte se njim, če pridejo ali dejo na delavna mesta. Prva je bole bokše bilou za krvodajalce, so njim delavna mesta dala prosti den ali so je prle püstili iz dela. Vse to gnes ne pistijo tujski voditelji tovarn. Tak ka smo leko ponosni na tiste, ki trdo delajo in še majo volo drügam pomagati.

Na žalost mamó starejše krvodajalce tü, ki več ne morejo dati krv. Duga lejta so bili aktivni krvodajalci, zdaj pa za volo betega ali zato, ka redno morejo vrastvo jemati njim ne morejo vzeti krv. Njim se lepo zahvalimo, ka so duga lejta sodelovali z nami, poseba *Vankinomi Gustiji, Kalcovi Ani, Grajkarnomi Laciji, Kaine Laciji, Kolmanomi Jožiji, Grajkarnomi Zoliti* pa *Djamarnomi Lorini*. Dobro zdravje vam želejmo in prosimo pošlite mlade namesto vas, da bi dali krv. Krv dati je lepo delo, ka leko rejšimo drügam življenje. Či nemajo krvi, zdravila se tü ne morejo narediti.

(H)vala vam krvodajalci, še naprej nam pomagajte, če mo vas prosili, pridite! Vse najbókše vam želi v imeni RK G. Senik,
predsednica Vera Gašpar

GOSPAUD

Gospauda plebanoša Ferenc Habetlera v Nyögéri sam tak spozno, ka smo šli na farof, na šterom so 40 lejt živeli in služili slovenski dühovnik dr. Imre (Mirko) Lenaršič iz Gornji Slavec v Prekmurji. Na spoj lejpom farofi so nas kak prave prijatele sprejeli zdajšnji plebanoš, o šterom smo zvóдали, ka so uni gradiščanski Rovat, pa so dobro poznali nekdešnje in danešnje slovenske dühovnike v našom Porabji tó.

Verniki v Nyögéri so leko radi, ka od 1987 mau takšoga veseloga dühovnika majo, kak so gospaud Ferenc Habetler. So vsigđer prijazni in veseli, pa če rejsan bi se taužili tó leko, ka velke težave majo z nogami, trnok žmetno odijo, spoj pa tadoj po stubaj. Zato pa pri njij služijo dve dekličini, štere njim pomagajo. Ena pri njij živi, ka go uni gorranijo od tistoga mau, ka je dekličina 8 mejsecov stara bila. Tau pa zato, ka je dekličin oča tam njau svojo držino, pred tremi lejti pa je eške mati tó zapüstila svojo čer. Te pa nej čüda, ka dekličina, štera de letos v šesti klas ojdla, g. dühovnika tak zové, ka: Papa (Oča). Dekličina ("či") je zdaj njina küjarca, zvonarkinja ptt.

Gospaud Habetler so Hrvat, narodili so se v Hrvatski Šicaj (Horvátlovö). Štiri lejta so kak kaplan bili v Monoštri (1974-78) pri plebanoši dr. Lajosi Horváthi. Tam so se srečali s porabskimi slovenskimi verniki tó. Slovenci so se k njim tó ojdli spovedavat. Gospaud dühovnik so najprva nej znali djenau, kakšo reč gučijo tisti lidgé, liki gda so lidgé začnili govoriti, so vidli, ka je dobro razmejo. Takši starejši so tó bili, štéri so ranč nej znali trnok vogrski, liki samo v svojom

slovenskom maternom gezi-ki. Istina, ka so gospaud plebanoš samo rovački znali, depa slovenski vörniki so nji zato tó dobro razmeli. *Gospaud Baug* pa je prej itak vse razmo. Ovak so se tó dobro razmeli s slovenskimi verniki. Iz tistoga cajta trnok lejpe spomine majo... Iz Szentgotthárda so ojdli na Gorenji in Dolenji Sinik tó. Tri lejta so ojdli mešúvat pa veronavuk držat v Števanovce zato, ka so malo pomagali g. Markoviči. *Gospaud Habetler* so trnok radi meli gospauda Markoviča v

Števanovci, štéri so ranč tak tó gradiščanski Hrvat bili (Felsőberkifalu). Med sebov so si rovački pogučavali. Plebanoša Markoviča so dostakrat z autonom v Somboteu vozili, napriliko na püšpekijo. Ranč tak plebanoša Kühara z Gorenjoga Sinika. Štefana Labriceza z G. Sinika so že v Györi, v benediktinski gimnaziji spoznali. Gda so v Monoštri bili, so dostakrat prišli k njim na varaški farof, gda so prišli s cugom. Ranč tak Štefan Tóth, tó z G. Sinika, ki so zdaj v Števanovci.

Kak tau, ka so gospaud Habetler kak mladi dühovnik že auto meli, ka so leko starejše dühovnike vozili, zmejs ka so g. Kühar dostakrat z zaplačano reve-rendo ojdli pa se z Dongonom (picikli z motorom) mogli kolajdrati? Te so pa uni takšo dobro plačo meli? Dje, kaj bi! Zlato majo v

Meriki! Njin oča so se eške v Meriki narodili, pa gospaud sami so do 1952-oga leta tó merikanarski državljan (állampolgár) bili. Kak mali pojbiček so ranč nej trnok znali madžarski, od sombotelske žlate so se navčili.

Njina vesela natura je prej eške iz tisti cajtov, gda so v Hrvatski Šicaj (Horvátlovö), gde so se narodili in v Gornjom Čatari, kama so v 7. pa 8. klas v šaulo ojdli, pa nedelaj po meši pa obedi vküper prišli, so igrali, spejvali pa plesali. *Gospaud plebanoš* pravijo, ka skor vsikši Rovat zna igrati na nikšo šker. Uni napriliko eške harmoniko tó majo na farofi, pa včasik malo kaj igrajo tó... Pesem najbliže njinomi srci je tista, ka: — dje, štera druga, če nej tista —, ka: Gizdav sam, da sam Hervat...

Svojo rovačko maternó reč trnok ne morejo nücati, ka so v Nyögéri med madžarskimi lidami. Gda včasik gorzovejo po telefoni svojo mater, pa jim kaj škejo po rovački povódati, te jim že mati pravijo, gda gospaudi dugo ne pride na pamet ta ali tista rovačka reč, ka naj gučijo madžarski, ka do ovak mogli pet plač dati za telefoniranje...

Gda so se nutri pakivali v svoj Merc (Mercedes), ka do šli v sausadnjo ves (Sótony) mešúvat, so nam pravli, ka naj ostanemo na farofi s tistima dvöma človökoma (Csaba Szabó, Károly Nagy), šteriva se tak srkbita za kulturno erbo g. Lenaršiča, vej uni prej včasik nazaj pridejo, pa mo si te leko tadale pogučavali...

Merci, monsieur.

Baug plati, gospaud dühovnik.

Vej bole drgauč pá pridemo! Spjoj pa če te nam kaj s fudami tó igrali. Napriliko tisto, ka: Gizdav sam, ka smo v Nyögéri meli pa mamó takše Slovence pa Hrvate, kak sta g. Lenaršič in g. Habetler...

Besedilo in posnetek:

Francek Mukič

OD SLOVENIJE...

Slovenija bo morala spremeniti zakone

V Bruslju so zaključili sestanek slovenske delegacije in širitvene skupine Evropske komisije. Teden dni trajajoč pregled uskladitve slovenske zakonodaje s pravnim redom Evropske unije za področje prostega pretoka blaga je pokazal, da bo morala Slovenija za področje uskladitve z unijo sprejeti 19 zakonov in skoraj sto zakonskih predpisov.

Minister v Opatiji

V Opatiji na Hrvaškem sta se srečala notranja ministra Slovenije in Hrvaške Mirko Bandelj in Ivan Penić. Po koncu uradnih pogovorov sta pohvalila sodelovanje obeh držav, še posebej v času turistične sezone, ko je turistom potrebno zagotoviti varen pa tudi hiter prehod. Pomemben del pogovorov je bil namenjen tudi boju proti ilegalnim migracijam.

Prilaganje na Bledu

Na Bledu se je končal simpozij z naslovom Proces prilagoditve nacionalne zakonodaje pravo evropske skupnosti - priložnost in izziv za države srednje in vzhodne Evrope. Pravili sta ga slovenska vladna služba za zakonodajo in nemška Ustanova za mednarodno pravno sodelovanje iz Bonna v sodelovanju z vladami in parlamenti Bolgarije, Poljske, Romunije, Slovaške, Češke in Madžarske.

Slovenija izvažata in uvažata

Slovenija je v letošnjih prvih petih mesecih izvozila za 3,59 milijarde dolarjev blaga, uvozila pa za 4,11 milijarde dolarjev, ugotavljajo na državnem statističnem uradu. Primanjkljaj je v prvih petih mesecih znašal 519,88 milijona dolarjev, pokritost uvoza z izvozom pa je bila 87,4-odstotna.

NémarKejp (6)

PIJMO GA, PIJMO BAUG VARI, KAJ MIMO

V Somboteli je biu en pijanček, šteri je rad spau po krčmaj. Tau pa zato, ka se je prva že vsigder fejest naceco. Gnauk - prva, kak je ušo "spat" - je pravo mladomí kölnari: "Ti, gda mo žeden, te me gorzgoni!" Natakar se je čüdivo: "Dje, kak mo pa ge znau, če te spali, gda te žedni?!..." Ománi Pijanček - nomen est omen - pa ma je etak raztomačo: "Dragi sinko, nika se ne boj, ti me samo zbüdi, gdakoli, ge mo vsigder žeden..."

Pesem pravi, ka: Pijmo ga, pijmo, dokeč živimo... Tau vredi, liki gda naj začnemo? Kak vidite na kejpi, skem prva, tem baukše. Sploj pa te, če je človek ženska, pa ške emancipirana biti, gnaka z moškimi... Samo pomislite, što bi eške gnes pono na notranjoga ministra v Antalovi vladi (Kupica Balaž), če bi Balagasti Balaž nej fejest naklajani - kak se šika za enoga policijskoga ministra - plajuto iz vogrskoga parlamenta auken. Leko bi ranč minister tó nej biu, če bi nej zdigo kupice s tistimi, šteri so njega zdignili na žametni stolec?

Drugi velki mali minister Nemesök je tó lepau včiu mladino, gda se je trgo, ka bi bilau dosta baukše, če bi danešnja mladina nej kole, fante, 7 upe pa druge sladke svinjarije pila, liki bi se pomalek že cuj včila "dugim stopajom" (hosszúlépés) pa malim špricerom. Tau un prej tak pravi kak univerzitetni profesor biologije, šteri dobro pozna vse, ka živi na svejti, sploj pa tau, ka človekovo tejo želej.

No, njega so od tistoga mau že tó špricnili (velki špricer?), nepotrplivi nauvi demokrati so že te vözlüčali njegvi hobelebanc iz njegvoga kancalaja (kanca laja?), gda je eške un biu "mali minister" (mali špricer ali vrit nogača z "dugim stopajom"?).

Eške ponite, gda je Jelcin v rit škipo ene ženske, zmejs ka so ga gordjemale kamere iz cejloga sveta? Ali pa tisto, gda je tak sladko spau kak vodka, gda ga je pri eroplani čako njegov partner na Irskom?...

Če človek ške velki biti, more piti.

Prva, kak bi stoj mislo, ka je kejp kakša manipulacija, naj povem, ka deklčina (Bejó Beja!) pravo, vogrsko pivo pigé, kak se tau pri takši starosti šika. Gda človeka velko veseldje dosegne - Jezus je krispan prineso! -, se je trbej radüvati.

Dekličina je nej bila meka. Gda je svoj tau péra spila, so ji lače nikanej pune bile, samo štrümfje so se ji malo zasüknilje, gda se je una tó zasüknila na svoji petaj, sedla na svoj motorpicikli, pa se odpelala v drugo ižo... Te vidli, ka z nje gnauk svejta eške nika velkoga baudel!

Prosit!

Ne dajte se prosit!

Besedilo in posnetek: Francek Mukič

Tistoga reda

Tistoga reda, gda sam ge ešče v osnovno šaulo ojdla - stoj zdaj leko povej, ka je tau ja nej zdaj bilau - tistoga reda smo že bili po bojna, pa je ranč naš velki gospaud Rakoši delo z ljudami, tak s šaularami tü. Stoj bi me zdaj leko pito, ka so pa te povejmo s šaularami delali? No, tau bi dosta cajta nücalo, če bi vam tau gnes vözgučala, kakoli ka bi tü pa tam nej bilau na kvar. Nej bi bilau na kvar, če bi mi vörvali. Samo ka sto že gnes tau vörje, sploj pa naša mladina, ka se je vse z nami tistoga reda godilo? Zdaj bi vam tü nika takšoga rada pripovedala - če je tau po pravici nej pripovest - ka se je z dostimi nami godilo v šolaj tistoga reda.

Eden lejpi den, gda smo v šaulo prišli, je nam leranca tak prajla, ka gnes nede včenjé pa ma biti cejli keden nej. Sto bi pa takšomi nej rad bio, če nej šaularge? Skakali smo pa se drli od radosti, samo ka je tau nej dugo tak bilau. Leranca je prajla, ka mo zdaj šli po vesi pa gde najdemo krumpiče posajene, tam v vsakoš brazdo eden šaular stane pa mo iskali kolorado kébre. Tau, kak te kéber vögleda, nam je samo leranca tomačila pa ga je gor namalala na tablo. Liki takšo smo mi ešče nigdar nej vidli. Depa iskati smo je pa mogli titi. Za eden keden smo zgotovili v vesi pa smo na küp znosili vsefale kébre pa müje, ka smo zaojdlj, depa toga kolorado bogara smo nej najšli. Baugi vala. Mi smo se pa sploj nesrečni čütili, zatok ka smo svojo nalogo nej mogli spuniti, pa smo trüdni bili tak, ka smo vse talejgali.

Če bi šaulare gnes vöposlali na njive, gde so krumpinge posajeni, bi nej bila problema najti te kébre. Že dugo-dugo lejt nas mantrajo. Prej so je iz

Merike, iz države Kolorado prinesli v Evropo. Gnes se ji je pa branimo. S tejm branjenjem smo si pa sploj dosta kvara naprajli. Vsefele kemične praje pa vejga Baug, ka vse ne torimo pa ne šprickamo na nji, oni pa živejo tadala. Mi pa več ne moremo dobre, žmane krumpiče pogesti, ranč tak kak zdrave nej. Pa te se samo žaugamo, ka prej te pa tisti so mladi mrli, raka so meli. No, do tejsa mau smo prišli. Te nauri Rakoši je v tejm pravico emo. Če bi je mogoči bili vküp pobrati, bi bilau najbaukše za nas.

Nej dugo sam pá novine štejsla pa te sam tam vidla napisano, ka nas nauva nevarnost čaka. Poleg Öriszentpétra je prej strašno dosta požakov pa vse zaničijo, ka ljudje pauvajo. Tau sam lani že v Sloveniji na Gorickom čüla, ka prej so požaki vse zeli. Kak smo se pa z nistarnimi zgučavali, so prajli, ka nej samo kaulag Öriszentpétra, liki že so tuj v Porabji tü navzauči tej požacke. Leko povejmo, nauva katastrofa, ka nas čaka. Zdaj pa sploj, ka je tak deževno. Nistarni pravijo, ka je prej trbej notosoliti, pa je te prej maček rad zej. Ovak pa, kak sam štejsla, ešče so nej vönajšli, kak bi se leko prauto nji branili. Krumpli bogarge so grdi, depa zatok pauva ne tičajo. Liki tej požacke prej vse vküp poslinijo, tak ka je pauv nej za dojsčistiti. Radi majo tikvi, bubrike pa leko povejmo, vse ka človek pauva. Človek bi mislo, ka v taum modernom svejti znanost (tudomány) vse rejši. Pa se tak vidi, ka nej. Te de pa po nistarni lejtaj pa tak nazaj, ka de samo narava kralüvala nad človekom. Pa leko ka ga zaniči tü? Na vse se moremo pripraviti.

I. Barber

"Lüdje žmetno čakajo naše novine..."

... DO
MADŽARSKE

Nova vlada

V sredo, 8. julija je Madžarska s svečano zaobljubo novih ministrov dobila novo vlado, ki jo je sestavil premier Viktor Orbán. Urad ministrskega predsednika bo kot minister vodil István Stumpf, na čelu pravosodnega ministrstva bo kot edina ženska v vladi Ibolya Dávid, gospodarski resor pripada ekonomistu Attili Chikánu, zdravstvo pa zdravniku, univerzitetnemu profesorju Árpádu Góglu. Ministrstvo za šolstvo bo vodil Zoltán Pokorni, ministrstvo za nacionalno kulturno dediščino (kot novo ministrstvo) pa József Hámori. Na čelu ministrstva za socialo in družino bo stal Péter Harrach, ministrstva za promet pa Kálmán Katona. Važna resorja pripadajo Zsigmondu Járāju in Jánosu Martonyiju, in sicer finance in zunanje zadeve. Minister za notranje zadeve je Sándor Pintér, za ekologijo bo skrbel Pál Pepó, za kmetijstvo pa József Torgyán. Za vojaške zadeve bo odgovoren János Szabó. Vlada ima še dva ministra brez listnice in sicer za nadzor tajnih služb (László Kövér) ter za nadzor Pharove podpore (Imre Boros).

Etnološki tabor na G. Seniku

Od 13. do 18. julija je potekal na G. Seniku etnološki tabor, katerega se je udeležilo 14 domačih učencev in 5 otrok iz šolske šole. Udeleženci so se spoznavali z domačo obrtjo in tudi sami delali v delavnicah. Obiskali so tudi Slovenijo, med drugim Turnišče. Tabor je organiziral Sklad trojnejski s pomočjo šole.

Odperta meja

19. julija je v števanovski fari prošenje. Ta dan bo odperta meja pri Andovcih, in sicer od 10. do 18. ure.

Naše porabske vasnice so nej na ednom küpi. Na dveji liniji - na števanovskoj pa na seničkoj - ležijo. Pa je tau tũ istina, ka kak so vse bole daleč od Varaša, so vse bole tak zozidane, ka so rami nej na küpi, sosedje so nej eden pri drugomu blũzi. Depa lũdje so pa ranč naaupak.

"V našoj vesi je malo mladine, malo pravi naši prebivalcov. Nas ne motijo tisti tĩncij tũ nej, ki so prišli s poštnjom. Mi, steri smo ostali, se probamo držati, tak mladi kak starejši. S te linije je nas žmetno dojpripelati, kakoli ka se nistarni trũdijo za tau. Tau svedočijo naše

kajo. Nistarni že predme dejo, gda je nesem. Pa tau tũ dobro vejim, ka so spoj radi kaj drugomu tũ. Najoslednjim so se strašno radũvali vašim knjigam, ka ste je zdaj napisali. Depa radi so Koledari, pa vse takšomi, gde je v našom jeziki pa za naše lũstvo kaj napisano ali kaj posneto, povejmo na televizijo."

Že dveji leta minaulo, gda sva z drugimi našimi vred bile na Vestnikovom vlak. Mejla sam priliko po cugi steov si pripovedati, cejli den smo vkũper bili. Te sam napamet vzela, ka ti lepau znaš slovenski gučati. Spoj dosta rejči znaš po knjižnom jeziki tũ. Kak je tau?

"Na Verici pa Števanovci sam spunjaval osem klavsov šaule pa sam se skauz včila slovenski gezik tũ. Name je strašno zanim o jeziki. Znala sam tau tũ, ka prejk meje pri sausadaj v Čepinci mamo bratrance pa sam vũpala ka mo gnauk mejla priliko se z njimi zgučavati tũ. No pa je tau tũ že prišlo, kakoli je ešče, žau, meja med Verico-Čepinci itak nej oprejta. Gda sam osnovno šaulo dokončala, sam se nej mejla priliko v takšoj šauli včiti, gde bi slovensčino leko nadaljevala. Velka držina smo bili, nas je deset mlajšov bilau pa buma smo nej v dobrotaj razkapali, etak smo se pa nej mogli vsi tadala včiti. Zatok sam se pa zdaj pred trejmi lejtimi not spisala na tečaj slovenskoga jezika pa sam dveji leti ojdla ta. Tam se mi je pa lepau nazaj poklanjalo vse tau, ka so me v Števanovci pa na Verici lerance, školnicke - Irena Boroš, Erži Majcan pa Karel Krajcar - tistoga reda včili."

Prajla si, ka vas je deset mlajšov. Se včasini srečate vsi?

"Ranč lani smo vsi vkũp bili, spoj mi je tau lepo bilau. Nišče mi nede vũrvo, liki slovenski si pogučavamo, tak nam je najlepše. Doma s starišami se tũ slovenski zguča-

vam. Mam ednoga sina, on žau neške slovenski gučati, kakoli se v šauli vči slovenski."

Že sam na začetki povedla, ka si ti v vesi aktivna, si na pomoč tam, gde kaj organizirajo. Tau pa tũ znam, ka že par lejt spejvaš v Števanovci s pevkami. Kak si ti do toga prišla?

"Moja sausedica Iren Merkli mi je povedla tistoga reda, ka bi radi bili v Števanovci, če bi šla popejvat. Ge sam pa z veseljem vzela tau prošnjo, pa zdaj že štrto leto spejvam z njimi. Kak sam že pravla, otroška lejta so mi nej bogate bile, senjati sam nej smeja, ka mo gdasvejta tũ pa tam po svejti leko ojdla, kak zdaj mam priliko ojditi z ženami. Spoj je lepau, gda se po cejloj Sloveniji razmejm, si znam gdekoli zgučati. Tau mi je tũ spoj lejpo, da v zbori takše pesmi tũ spejvamo, ka sam se tũj doma na Verici-Ritkarovci navčila od starejši, sam čũla, gda sam krave pasla, ojdla kukarco lũpat. Dobro je, da mam takše organizacije kak Slovenska zveza, štera dosta pomaga pri tejm. Tau tũ morem povedati, ka je zdaj z ženskami popejvati spoj dobro. Zdaj nas vči Marija Rituper, ona pa ja razmeja našo dũšo, zna, čũti naše pesmi. Cejlak ovakša kvaliteta je zdaj naš zbor, zatok ka je ona majster tomi."

Ka si žalejš za svojo ves, za sebe?

"Vse več škem znati slovenski, vũpam, da se meja pri nas prauto Čepinci tũ opre, pa de tau najbole pomagalo našim lũdam, da bi Slovenci ostali. Če bi meja skauz oprejta bila, bi nej tũj držali, gde smo. Dobro bi bilau, če bi naša mala ves več pozornosti dobila, bi mogoči bili več slovenski prireditvev napraviti. Vsakšĩ naj da valati, naši lũdje tau pošũtejo pa radi majo. Če mo meli oprejto mejo, se leko vũpamo, ka je eške nej vse pogũbleno."

I. Barber

Lũdje pa, tak se vidi, bole vkũp držijo, bole so enotni, bole zdrũžijo vse tisto, ka so, ka so bili. Pa je tau za gezik tũ istina. V tej vasnicaj ešče čũješ slovensko rejč. Takša ves je Verica-Ritkarovci tũ. S te vasnice sam mejla priliko si pripovejdati z ednov mladov ženskov, z *Margitov Trajber*.

Gda sva se srečale, pa se začnile po našom pogučavati, sam vidla v njenij očaj tisto pravo iskro, štera po pravom žari za njeno ves, njeno lũstvo.

Margit, ti si z Verice rodjena pa gnes tũ tam živeš. Ka tebi znamenũje tvoja ves, kak je tam živet?

"Po mojom vsakšĩ normalen človek pošũte, rad ma svojo rojstno ves, tiste lũdi, šteri ga kaulag vzemajo. Tau je istina za sausadne vesi tũ, za tisto pokrajino, gde človek ma svoje, gde je doma. Etak mi je pa na Verici lepau, kakoli ka mam mišljenje, kak bi eške lepše leko bilau."

Verica je moja rojstna ves tũ. Kak zdaj kaulag gledam, dosta vse se je preobrnauo, dosta lũdi je odišlo pa so prišli drugĩ. Med takšimi pogoji ste mogoči vkũp držati?

nistarne akcije, stere si sami sebi organiziramo. Slabo je samo tau, da nejmamo prave svoje prednje, voditeje. Kakoli nas pa stoj prosĩ, če čũtimo, ka je tisto za nas, za našo lũstvo, te se genemo, pa znamo kaj napraviti tũ. Na priliko leko naprej prinese letošnje Porabske dneve. Mala ves smo, depa vũ smo postavili edno ekipo za kmečke igre. Bili so med nami spoj mladi pa malo starejši tũ, pa nam je te den ostano nepozabljeni. Zvũn toga mi, tej bola mladi si večkrat napravimo kakšĩ program, na priliko majpan postavlam o pa se tam s cejlo vesjov veselimo. Kũjamo kakšĩ gulaž. Najoslednjim so z nami bili starejši tũ pa so nam za tisti lejpi večer ešče edno kišto pira plačali. Takšoga reda je pa guč med nami samo slovenski. Tak mladi kak starejši se etak fajm mam o."

Tebe tak poznamo, ka si aktivna v različni delaj. Tak vejim, ka v vesi zdaj ti vũnosiš novine Porabje tũ. Kak tau lũdje sprejmejo?

"Z veseljem nosim te novine, zatok ka so lũdje spoj radi njim pa je vsakšĩ drugĩ keden žmetno ča-

Dr. Albina Nečak-Lük

"Ali je opuščanje maternega jezika manjšin mogoče zaobrniti in kako?"

(Sporočila izza okrogle mize na znanstveno kulturnem srečanju "Živeti z mejo", Murska Sobota, 5. in 6. junij 1998)

Sporočila iz razprave za okroglo mizo "Ali je opuščanje maternega jezika mogoče zaobrniti in kako?" je mogoče strniti v naslednjih točkah:

1. Razprava je opozorila na pomembno izhodišče, da je manjšina skupnost s posebnimi etničnimi, jezikovnimi, kulturnimi značilnostmi, vendar je njen razvoj tesno povezan z dvema drugima skupnostma: hkrati je namreč del naroda, s katerim jo vežejo sorodstvene vezi, vezi skupnega izvora; z večinskimi narodom pa je povezana v istem državnem okviru. S prvo skupnostjo tvori celovito narodovo telo, z drugo tvori skupnost državljanov. Zaradi svojih zgodovinskih izkušenj in družbenega položaja je ni mogoče povsem enačiti ne z eno ne z drugo skupnostjo.

Od tud izhaja, da narodna manjšina sama lahko najbolj verno zaznava, presoja in evidentira svoje bivanjske potrebe. Uresničevanje teh potreb pa v veliki meri zavisi od družbene naravnosti širšega okolja in od države, v kateri manjšina živi, pa tudi od podpore matičnega naroda in njegove države.

2. Zato je za načrtovanje jezika v narodno in jezikovno mešanih območjih pomembna pravna ponudba, ki jo ima narodna manjšina na razpolago za uveljavljanje in razvoj svojega jezika. Moderne civilizacijske norme namreč terjajo, da država manjšini zagotovi pravne in institucionalne možnosti za njen obstoj in razvoj, za razvoj njenih etničnih značilnosti, kulture in jezika. Razprava je pokazala, da mednarodni dokumenti, dvostanski sporazumi med državami, pa tudi notranji akti posameznih držav nudijo določene možnosti za uveljavljanje manjšinskih jezikov v javnem sporazumevanju. Vendar marsikje pravice, predvidene v sporazumih in v zakonskih aktih še niso uveljavljene v praksi. Drugod pa se pravne norme izvajajo le površno, nesistematično, njihovo uresničevanje v praksi ni celovito.

Seveda je predpisane pravice mogoče izterjati le, če jih ljudje (v našem primeru pripadniki manjšin) poznajo

in se jih zavedajo. Po drugi strani pa je stopnja uresničevanja pravnih določil v praksi oz. pobudba državljanov za uveljavljanje pravnih norm v veliki meri odvisna od družbenega ozračja na območju, kjer narodna manjšina živi. To pa je v nekaterih okoljih odklonilo do potreb manjšine (na odklonilen odnos nekaterih pedagoških delavcev do slovenskega jezika v nekaterih šolah so na primer opozorili Slovenci z avstrijske Štajerske), marsikdaj pa celo sovražno.

3. Uresničevanje pravnih določil jezikovnih pravic je mogoče le, če je izpolnjenih nekaj, med seboj povezanih pogojev: zagotovljene možnosti za delovanje jezika manjšine v javnosti (trgovine, banke, pošte, prometna sredstva, sfera dela) in na ravni družbenih ustanov (šole, množičnih občil, kulturne ustanove, cerkev, upravno administrativna sfera, itd.) pospešujejo rabo jezika manjšine v teh govornih položajih. Hkrati pa vplivajo na zavest o vlogi tega jezika v družbi ter posredno (pa tudi neposredno, npr. šola) vplivajo na razvoj sporazumevalne zmožnosti, to je znanja jezika manjšine.

Razpravljalci so analizirali stanje jezikovnega znanja, jezikovne rabe in jezikovne zavesti v posameznih jezikovno mešanih okoljih. Opozorili so na neugodne zgodovinske okoliščine, na posredne, pa tudi neposredne pritiske širšega družbenega okolja, na pomanjkljive možnosti za rabo jezika manjšin, ki so privedle do različne stopnje opuščanja jezika v vseh obravnavanih okoljih. Zlasti se marsikje kaže, da so pretrgane izvorne, naravne medgeneracijske jezikovne vezi. Prenos domačega jezika s staršev na otroke je marsikje načet, ponekod pa že povsem pretrgan; trgajo pa se tudi jezikovne vezi med starimi starši in vnuki. Razlogi so različni in se med seboj povezujejo oz. dopolnjujejo: osnovni razlog so pomanjkljive možnosti za rabo jezika manjšin v javnih govornih položajih oz. zamejitev rabe maternega jezika v neformalno sfero družine prijateljstva in sosedstva.

K temu prispeva tudi marsikje ambivalenten odnos do domačega narečja. Preveč ambiciozne, za lokalne prilike neustrezne zahteve po približevanju splošnemu pogovornemu jeziku, ki so prihajale iz narodnih središč v preteklosti so sprožile vrsto socialno psiholoških procesov, ki so privedli do razvednotenja domačega narečja. Ljudje so se počutili kot v primežu med dvema visoko vrednotenima jezikoma, jezikom večine in splošno pogovorno zvrsto lastnega jezika. Njihovo narečje je bilo z vidika obeh in v primerjavi z obema nepomembno, neuporabno in, kakor so jim marsikdaj skušali dopovedati, celo neprimereno. V stiski so se največkrat odločali povsem praktično: privzeli so instrumentalno priročnejši večinski jezik in začeli opuščati domače narečje, otrokom ga več ne predajajo. Posebej bi veljalo raziskati, kako je takšen centralistični pristop do narečij na jezikovnih obrobjih in še zlasti do narečij manjšin deloval na procese etnične/narodne identifikacije v obrobni območjih.

Da je gornja podoba tipična prav za slovensko Porabje je pokazal že sam naslov sporočila strokovnjaka za jezik iz Porabja "Domače narečje smo opustili, knjižne slovenščine se nismo naučili". Po drugi strani pa je prav poznavalka jezikovnega stanja v Porabju opozorila na to, da je znanje domače govorice, ki ga sicer res samo receptivno, pasivno, vendar je tudi to pomembna podlaga, na kateri je mogoče še vedno graditi. Zato je treba tudi to pasivno znanje narečja v šoli smiselno izkoristiti.

4. Razprava za okroglo mizo navaja na sklep, da morajo odgovorni iz vrst narodnih manjšin (intelektualci, aktivisti, civilna iniciativa in drugi), ki želijo prispevati k zaobrnitvi trenda opuščanja manjšinskega jezika, izhajati iz dejanskega stanja in aktualnih potreb narodne manjšine. Ob tem se morajo naloniti na ponujeno mednarodno, dvostransko, državno in lokalno pravno podlago ter terjati njeno upoštevanje in izvajanje v praksi.

Hkrati pa mora biti njihova dejavnost usmerjena k povečevanju ugleda in uporabne

vrednosti domačega jezika med pripadniki narodne manjšine:

a.) V središče pozornosti velja postaviti družino in sosesko ter razvijati pozitivna stališča do jezika manjšine, še zlasti do znanja in rabe domačega narečja. To je pomemben korak k širjenju jezika, k povečevanju števila njegovih govorcev.

b.) Razvijati oz. širiti je treba funkcije jezika manjšin, zlasti v javnih in formalnih govornih položajih. Množiti je treba prilike za rabo manjšinskega jezika na področju izobraževanja, sredstev množičnega obveščanja, religije, kulturnih dejavnosti, zlasti leposlojja, na področju dela in prostega časa.

c.) Prizadevati si velja za povečevanje tržne vrednosti jezika manjšine. K temu naj prispeva tudi razvijanje dvosmerne dvojezičnosti med prebivalstvom na jezikovno mešanih območjih. Gre za stanje, ko tudi pripadniki večine vsaj pasivno obvladajo jezik manjšine in na ta način pripomorejo k uveljavljanju tega jezika v javni rabi.

č.) Ob zgoraj povedanem pa se velja zavedati določenih omejitev, zato da bi napore racionalno usmerili, pa tudi zato, da bi omejitve lahko presegli.

Razčlenjenost, oz. raznovrstnost govornih položajev, v katerih jezik manjšin lahko deluje, vodi k ustrezni širitvi govornega repertoarja posameznika in skupnosti. Vodi k nadgradnji osnovne zvrsti (narečja) s pokrajinsko zvrstjo, postopoma pa tudi s splošnim pogovornim jezikom, pa tudi z zborno zvrstjo.

Vendar se je na tej poti k razvijanju kompleksne jezikovne kulture zavedati, da je razčlenjenost govornega repertoarja v določeni skupnosti (število in raven zvrsti in/oz. jezikov, ki jih pripadniki določene manjšine obvladajo) odvisna od mnogih zunajjezikovnih dejavnikov, zlasti od socialne oz. izobrazbene, pa tudi starostne strukture skupnosti. Vsekakor velja pritrditi mnenju, da si je za temeljito znanje materinščine, (za razvijanje čim več zvrsti tega jezika)

treba prizadevati z vsem močmi: dobro znanje prvega jezika je namreč eden od pomembnih pogojev za uspešno osvajanje drugega jezika.

d.) Instrumentalna motivacija (spodbuda, ki prihaja iz okolja zaradi zaposlitve in drugih praktičnih koristi) za učenje in rabo jezika večine je v jezikovno mešanih okoljih že prisotna. K temu prispeva tudi visoka tehnološka raven večinskih socializacijskih medijev. Zato sodi med naloge odgovornih za razvoj jezika manjšine tudi to, da tudi z lastnim zgledom (npr. učitelji) spodbujajo integrativno motivacijo - razvijajo željo za ohranjanje vrednot slovenstva in spodbujajo rabo jezika manjšine, in hkrati razširjajo možnosti za razvoj instrumentalne motivacije. V ta namen si je treba prizadevati, da bi vsi socializacijski mediji, ki lahko vplivajo na razvoj jezika in zaobrnjenje trenda opuščanja manjšinskega jezika, posegali po najbolj modernih prijemih, uvajali atraktivne vsebine in programe s pomočjo privlačnih tehnoloških sredstev oz. pristopov.

Kako je torej mogoče razumeti sporočilo okrogle mize "Ali je opuščanje maternega jezika manjšin mogoče zaobrniti in kako?"? Odgovor enega od razpravljalcev je bil "Mogoče!" Vendar je glede na to, koliko je sam že doslej s svojim lastnim delom prispeval k zaobrnitvi opuščanja slovenskega jezika v Porabju, sprejemljiv zlasti optimistični pristop. Stališče, da je opuščanje maternega jezika manjšin mogoče zaobrniti, je zagovarjala večina strokovnjakov za okroglo mizo. V njihovih prispevkih bo, ko bodo objavljeni, mogoče najti tudi številne napotke o tem, kako delovati za doseg tega cilja.

Odgovor torej je: "Da, opuščanje maternega jezika je mogoče zaustaviti in zaobrniti! Začeti pa je treba pri odraslih, ki jezik še znajo. Šele potem so lahko na vrsti otroci."

Koražni porabski mlajši v vrtci v Murski Soboti

Od Zavoda za šolstvo OE Murska Sobota že več lejt veliko pomauč dobijo porabski vrtci pri tejm, naj se mali mlajši navčijo slovenski gezik. Za domanje

čila v te tabor. Kak vidiš, steri je baugši, za vekši asek pri tvojom deli? "Rejsan sam že dosta lejt ojdla na seminare, gde sam se dostavse nauvoga

tak, ka mlajši z veselgem delajo."

Kak je šlau delo cejli keden? "Trno dobro pa čedno je bilau delo zorganizirano. Mlajši so bili v dve skupine vtalani. V enoj skupini senički pa sakalauski, v drugoj pa varaški s Slovečarami. Obadvej skupine je tista vzgojiteljica vodila, stera je več mejsacov k njim ojdla. Zvön naši mlajšov so mele svoje tü. Mi, domanje vzgojiteljice smo k svojim mlajšom bile nut vtagene. Tau je zatok dobro bilau, ka so mlajšom samo njivi mlajši nej bili poznani. Deca se pa brz spozna med seov, če razmej rejč ali nej.

Vsakši den smo meli eno temo, povejmo sadje.

spekle. Tau vidim, ka v Sloveniji dosta več delajo mlajši z rokami, kak tü.

dapa zatok so se pomali pomirili. Steri so šolarje, so pa malo že velki. Po

vzgojiteljice vsakšo leto organizira hospitacije v dvojezični vrtcaj v Prekmurji. Poskrbi za tau, ka spravi vzgojiteljice iz Prekmurja, stere vsakši drugi keden prejk odijo v porabske vrtce se spravlat z decov. Že štrto leto organizira tabor v Sloveniji, kama 30 mali mlajšov leko dé s svojimi materami pa vzgojiteljicami. Moram ške omejniti svetovalca vlade R Slovenije g. Gezo Bačiča, sto se dosta trüdi na tejm, ka telko pomauči leko dobijo vrtci od Slovenije. Slovenska zveza pa pomaga pri organiziranji pa s pomaučjo Slovenije pokriva vse stroške (potni stroški, zavarovanje, honorar za prekmurske vzgojiteljice, prenočišče, stroški za tedensko bivanje).

navčila. Če se človek kaj nauvoga navči, tisto je furt za asek. Tak mislim, ka mi

je te keden v vrtci v Murski Soboti eške več dobrega, koristnoga dau. Tüj sam svojo delo opravlati vkü-

per z domanjimi vzgojiteljicami. Tau je veliko veselge bilau. Njivi cilj je biu, aj nam pokažejo vse več s svojoga vsakdanešnjoga dela, metodike za včenje slovenskoga gezika

Mlajši so sadje v roke dobili, so se včili ali ponavlati te reči. Gda so že zavole vadili, so je dolanamalali, vöpfungbarali. S tejm smo vadili barve pa vse te reči, ka so pri tom deli potrebne. Doblili so razrezane kejpje, gde je sadje gor bilau, tau so sami vküpkalali. Najbola se njim je pa tau vidlo, gda so sami leko pripravlati sadno solato. Gda je fajnska solata kreda bila, so pozvali svoje mamice pa so vsi žmano pogeli.

Na drugi den smo pá drugo temo meli, s sterov smo se vcejlak ovak spravlati. Mame, one so posaba bile. Mele so predavanja o tejm, ka smo mi z decov delali. Na, gnauk so pa dobile omejsano testau, s tistoga so z mlajši vred figice

Istino, ka baugše pogoje (feltételek) tü majo."

Kakše težave ste meli pri deli?

"Z malimi mlajši je bola težko, ka so oni eške preveč navezani na mamice. Večkrat so mali djaukali,

mojom je najlažej delati s 5-7 lejt starimi mlajši. Pa tau kakoli malo vej steri slovensko, je že velka pomauč. Ka ne razmejo, gledajo druge pa probajo delati, ka trbej."

K. Fodor

OBRAČUN

Zdaj, ka sam vsakši den bole blüzi, ka se poslovim od svojoga delovnoga mesta, mi sir večkrat po glavi odi, ali sam opravila svojo delo. Ka se je posrečilo včiniti, ka je tisto, ka bi - če bi leko znova začnila - ovak naredla.

Človek sam sebi ne more biti biro, telko pa leko ugotovi, če leko ma mirno düšo, ka je probo včiniti, ka se je dalo ali pa je zamüdo tisto. Nej sam mislila o tom pisati, tou so bile moje skrite misli. A gda sam stejla v našom časopisi (v 11. številki) reportažo, katero je naredla Irena Barber z Lacijem Bajzekom, sam mogla segniti po pero.

Dobila sam odgovor na moje dvome (kétségeimre). Nikšo priznanje bi mi nej pomenila telko, kak to, kak se je izjasno Laci. Ko sam se po študiju vrnila domau, so mi ništerni ponavlati pregovor: "Nihče ne more biti prerok (proféta) v domanjom kraji." No, profet nej sam stejla biti, samo za svoje lüdi, za svoj jezik, za svojo kulturo napraviti kaj malo, pa to v šauli, gde se mali človek eške leko vzgaja. Kelkokrat sam želejla, da bi spejvala v pevskom zbori Avgust Pavel, ali druge dolžnosti so mi nej dale za tou čas. Gda pa vidim, ka je v zbori pa pri folklori vsakši den več mladi (v zadnjom časi pri igralcaj tö), mi je toplo pri srci. Gvüšna sam, da čütijo nika do svojga jezika, do svoje kulture, zato so tam. Leko, ka je nej pri vsakšoma to tako zavestno kak pri Laciji, a ga greje to delo brezi toga, ka bi to vövodao.

Eške bole vesela pa mo, če mo vidla, da zvün toga, ka sodelujejo pri negovanji kulture, baudejo to svojim mlajšom tö raztomačili. Najbole väžno in lepo bi pa bilau, če bi je včili svoj jezik. Vüпам, ka rejsan tak bau, kak pravi Laci: "Vse več nas je - mladi tö - šteri neškemo, da bi se zgübili."

Erika Glanz

Ob dnevu državnosti R Slovenije je v Monoštru goste pozdravila veleposlanica v Budimpešti ga. Ida Močivnik, v programu je sodelovala vokalna skupina Bel Canto iz M. Sobote.

Podpore manjšinskega sklada

Kuratorij za narodne in etnične manjšine na Madžarskem je na svojem junijskem zasedanju odločil o podpori manjšinskim organizacijam, samoupravam in tudi posameznikom.

V Porabju so dobili podporo naslednji kandidati:

- Slovenska samouprava Andovci za srečanje Slovencev in Andovec 200 tisoč forintov, začasno odpiranje mejnega prehoda 70 tisoč forintov;
- Slovenska samouprava G. Senik za prireditve vaškega dneva 200 tisoč forintov;
- Samouprava Sakalovci za blagoslovitev prapora in grba 160 tisoč forintov;
- Zveza Slovencev na Madžarskem za dan manjšin 175 tisoč forintov, za 60. obletnico MePZ Avgust Pavel 300 tisoč forintov;
- Slovensko društvo v Budimpešti za gostovanje skupin iz Porabja 168 tisoč forintov;
- Mestni kulturni center Monošter za Festival dobrega sosedstva 200 tisoč, za narodnostno revijo Tromejnik 66 tisoč forintov;
- OŠ Števanovci za knjižnico 50 tisoč forintov;
- Županijska knjižnica Dániel Berzsényi za knjižničarsko dejavnost med Slovenci 80 tisoč;
- Mestna knjižnica Monošter za slovenski in nemški knjižni fond 160 tisoč;
- Zveza Slovencev na Madžarskem za založniško dejavnost 442 tisoč forintov;
- Košičev sklad Budimpešta za založniško dejavnost 300 tisoč forintov.

Ferenc Kranjec
član kuratorija

Rožanica

Naš Ignac pa Alfonz sta ram zidala. Etognauk sta po vesi po glavnoj pauti tak 3 mejtara eden od drugoga šla prauto zidanoga rama pa sta obadva roke gor držala v zrak. Eden možak mimo njija dé pa je pita: "Povejta mi, zakoj vüva etak špajnsno deta po pauti?"

Zdaj te, šteri je naprej üšo, se znak oberne pa etak pravi padaši. "Gle, gle, kakšiva somara sva. Rožanico sva pa tam nakla njala."

Šapka

Etognauk je doma mali Tomaž cmüko pa etak gučo svojoj materi: "Mama, meni se v šauli caunajo, gočijo mi, ka prej velko glavau mam."

Mati pa: "Jaj, Tomaž, idi nikam. Kaj pa ti velko glavau emo."

Tomaž pa: "Pa buma, se mi caunajo pa se napona z mene smejejo za toga volo." "Tau je nej istina, moj mali sinček," pravi mama.

NIKA ZA SMEJ

"Depa tak mi gučijo, mama," pravi Tomaž.

Mama pa: "Njaj ma gnauk s tejm, ka me pa gor držiš. Bola idi v bauto pa v tvojoj šapki prinesi 8 kil krumlinov."

Potolažne reči

Našomi Jožeki je na žalost etognauk žena mrla. Njegvi padaš, naš Toni ga pa etak tolaži: "Gle, Jožek! Dobro vejim, ka je tau strašna zgüba, ka ti je žena mrla. Depa na svejti od toga eške vekše zgübe gestejo. Povej mi, kak bi tebe bolelo, če bi tvoja žena tebe zgübila naveke."

Na šinjek valaun

Naša Rozika je vse više glave nosila roke, gda je zaglednila svojoga dragoga moža baršaneke (kravato), steroga si je gnes küpo. Etak se je drla: "Ti, somar, telko pejnnez dati za eden takši drek, vej bi si iz tej pejnnez že edne črevle leko küpo."

Zdaj se pa njeni mauž, Imre etak nazaj dere: "Leko, ka ti maš istino. Depa samo si premisli, kak bi pa tau vögedalo, če bi si mes-to baršaneke edne črevle zvezo na šinjek."

Čisti oča

Vdardjani oča se z ešče bola vdardjanim sinom šeta po Sahari.

"Jaj, de je pa eške daleč Božič," začne cmükati te mali.

Oča pa: "Strašno si vdardjani, vej pa ranč nedamo tam ta."

I. B.

Porabje

ČASOPIS
SLOVENCEV NA
MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov uredništva: H-9970
Monošter, Deák Ferenc út 17,
p.p. 77, tel.: 94/380-767

Tisk:
SOLIDARNOST D.D.
Arhitekta Novaka 4
9000 Murska Sobota
Slovenija

Po mnenju Ministrstva za kulturo št. 415-715/93 mb z dne 3.11.1993, se časopis PORABJE uvršča med proizvode, od katerih se plačuje davek od prometa proizvodov po 13. točki tarife 3. zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92).
ISNN 12187062

Časopis izhaja z denarno pomočjo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem.

Spremljajte televizijsko oddajo
SLOVENSKI UTRINKI
vsako drugo sredo ob 14.00 na
1. programu madžarske televizije.

Naslednja oddaja bo v sredo,
22. julija 1998.

Ponovitev v soboto,
25. julija, ob 9.15, na 2. programu.